

Konuralp Beldesinin Mekânsal Kimlik Değişimi

Ayşegül Tanrıverdi KAYA, Zeki DEMİR¹, Nurperi AYENGİN²

Özet

Güzel ve sağlıklı bir çevre yaratmanın yolu kimliği olan bir çevreden geçmektedir. İnsanların hem kişisel hem de topluluk olarak bir 'Yer'e ait olmayı hissetmek istemeleri ve Yer'e sahip çıkmaları ancak kendilerinden bir parça buldukları mekânlarda oluşabilmektedir. Kimlik olarak da tanımladığımız bu özellik, hızlı kentleşme ve globalleşen dünya ile kimliksizleşmeye dönüşmektedir. 'Yer' siz yapılardan oluşan çevrelerde insanlar yaşadıkları mekânlara yabancılaşmaktadır. Tarihi M.Ö. 1300 yıllarına uzanan, Bithnya, Roma, Bizans ve Osmanlı olmak üzere dört ayrı dönemi olan Konuralp Beldesi, Düzcce İlinin ilk yerleşim yeridir. Çok katmanlı bir geçmişi olan Konuralp, Beldede yer seçimi yapılan Düzcce Üniversitesinin kuruluşu ile hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. 'Her kentin, her dönemin bir kimliği vardır' varsayımından hareketle Konuralp beldesinin tarihsel süreç içinde gelişen üç bölgesi, kimlik öğelerinin değişiminin irdeleneceği Çiftepınarlar, Ş. Murat Demir, Orhangazi Mahalleleri çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bu alanlarda öncelikle çalışmanın teorik yaklaşımında ortaya konan yapay çevre kimlik bileşenleri doğrultusunda görsel analizler yapılarak alanların farklı kimliksel öğeleri ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Kent kimliği mekân, Yer, Konuralp

Spatial Identity Change Urban of Konuralp

Abstract

The way to create a beautiful and healthy environment passes through the setting identity. Both individuals and collectively people wants to belong a certain place, they find out some part of it, which they care and responsible. We also identify this property as an identity, however with the rapid urbanization and world globalization turns cities to placelessness urban fabric. In time, people living in placelessness environment become estranged to their milieu. Konuralp, as an ancient city from 3rd century B.C., with 4 historical periods including Bithynia, Roman Empire, Byzantium and Ottoman, is the first settlement of Düzcce in history.

Konuralp which has multiple historical layers has already entered rapid urbanization nowadays by the emplacement of Düzcce University. In our study, assuming the fact that 'every city and every era has an identity' we selected 4 districts of Konuralp, Terzialiler, Çiftepınarlar, Ş. Murat Demir, Orhangazi, each one belongs to different settlement periods. In these areas first, theoretical queries about artificial environment elements were established in the light of literature. Then, evaluations were made visual analysis of these neighbourhoods, photographs, maps in these areas and different identity elements have been demonstrated. As a conclusion, Konuralp which has entered rapid urbanization process, place identity was evaluated from past to present in scale of planning concept.

Keywords: Identity, Urban identity, Place, Konuralp

¹Düzcce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü 81620 Düzcce

²Düzcce Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 81620 Düzcce

Giriş

Mekân, genel olarak insanı çevresinden ayıran, kendisini güvende hissettiği sınırlı bir hacim ve bu hacim içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli, sınırları gözlemci(ler) tarafından algılanabilen uzay parçası olarak tanımlanabilir. İnsanoğlu kavramakta güçlük çektiği evrensel boşluğu ve doğal çevrenin bir parçasını bir veya birkaç yönde sınırlandırmış, onu içe dönük, kendisine özel bir boşluk haline getirmiştir (Kuban,1990).

Mekânı oluşturan çeşitli bileşen ve öğeler, mekânı örgütlemeye farklı roller üstlenirler ve mekânın bütünsel etkisi üzerinde son derece önemlidirler. Mekân bileşen ve öğeleri kullanıldıkları yere göre sınırlayıcı, yönlendirici, odaklayıcı, birleştirici veya ayırıcı roller üstlenebilirler. Bu roller gözlemciye o mekânı kavrayabilmesi için gerekli ipuçları verir. Mekân algısı insan için çok önemlidir, nerede olduğunu bilmek ister. Bir mekânın tanımlanması da yeterli değildir, mekânın diğer mekânlarla ilişkisinin anlaşılması tüm çevrenin yorumlanmasını sağlar. Böylece kişi yönlenebilir ve hareket eder, tüm çevreyi deneyimler, hatta onunla etkileşime girerek onu değiştirir, şekillendirir (Norberg-Schulz,1976).

Mekân algı psikolojisi temel olarak, kişinin mekân içerisinde veya çevresinde kısa veya uzun süreli deneyim kazanması ve bu doğrultuda mekânın hatırlanması ile ilgilidir. Bu deneyim hareket kavramına bağlı olarak değişir ve gelişir. Kişinin mekânı hangi ölçekte olursa olsun (kent ölçeği, mimari ölçek) algılayabilmesi ve hatırlayabilmesi için bir takım ek mekânsal bileşenlere gereksinimi vardır. Lynch (1960) "The Image of The City" adlı çalışmada, Kent mekânının algılanması için gereken bileşenleri 5 başlıkta toplamıştır. Bunlar: yol, sınırlar/kenarlar, bölge, düğüm noktası ve işaret öğeleridir. Yol; gözlemcilerin alıştığı, bazen ya da potansiyel olarak kullandığı sürekliliği olan kanallardır. Sınırlar/Kenarlar; gözlemciler tarafından yol olarak kullanılmayan, doğrusal elemanlardır. Bunlar herhangi iki bölüm arasında sürekliliği kıran sahil, demiryolu veya duvar gibi sınırlardır. Bölge; karakteristik ortak özelliklere sahip alanlardır. Düğüm Noktası; öncelikle birleşme noktasıdır, seyahatteki duraklama yerleridir, yolların kesişim-yönelim noktalarıdır, bir yapıdan diğerine yöneldiğimiz andır. İşaret Öğeleri (Landmark); düzen içerisindeki fark edilebilen durumlardır. Mekânsal organizasyonu içerisindeki çeşitlilik ve farklılaşmalardır.

Bir 'yer' öncelikle somut olarak tanımlanmış, sınırları bellidir. Mekân, soyut bir kavramdır, mekânlar anlamlarına 'yer' olmaları ile kavuşurlar. İnsanın kimliğinin gelişmesinde 'Yer'in kimliğinin çok önemli rolü vardır. İnsan, sürekli ve karşılıklı ilişki kurduğu çevrenin bir parçası olarak gelişir. Her yer kendine özgü bir karaktere sahiptir ve herhangi bir yerde yerleşip o yerin ruhuyla anlaşmak gerekmektedir (Relph, 1976).

Lukerman (1964) kullandığı bir analizle 'yer' kavramına ait 6 ana bileşen açıklamıştır:

- ✓ Konumu; diğer nesnelere ve mekânlarla ilişkili olması temel bir olgudur.
- ✓ 'Yer' doğal ve kültürel öğelerin birleşimini kapsamaktadır. Her 'Yer'in kendine ait onu bir diğer 'Yer' den ayıran düzeni vardır. Dolayısıyla her 'Yer'in kendine özgü bir varlık olduğu anlaşılmaktadır.
- ✓ Her 'Yer' kendine has bir varlık ise de mekânsal geçişler ve etkileşimlerle birbirlerine bağlıdır. Onlar ulaşım ağının bir parçasıdır.
- ✓ 'Yer' konumlandırılmıştır. Büyük alanların parçalarıdır, bir sistem içinde 'Yer' belirlenmiştir.
- ✓ 'Yer'ler gelişerek oluşurlar veya zaten vardır, tarihi ve kültürel değişiklikler ile yeni elemanlar eklenir veya eskileri kaybolur. Böylelikle, 'Yer'ler tamamlayıcı tarihi öğelere sahiptirler.
- ✓ 'Yer' in anlamı vardır. İnsanların inançları ile karakterize olurlar (Relph, 1976).

Kentler sürekli devingen haldedir, değişir, gelişirler. Kimlikleri ise doğal özellikleri, tarihi, sosyal yapısı, yönetim tarzı, politik kararlar ve yapılı çevrenin etkileşiminden oluşur (Tölle, 2010, Oktay, 2006).

Kubat (1995)'e göre; bir yerleşime kimlik kazandıran çevre bileşenlerini:

- ✓ Yapıların yol ağı ve yol niteliği ile olan ilişkileri,
- ✓ Yapıların birbirleri ile olan kütleli boyut ilişkileri,
- ✓ Yapı gruplarının bir araya gelişleri ve mekânsal ilişkileri oluşturmaktadır (Topçu, 2011).

Kent kimliği, ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerin sürdürülebilirliği ile yakından ilişkilidir. Güçlü kimliği olan tarihi kentleri değerlendirdiğimizde, özellikle fiziksel ve doğal elemanların nesiller boyu kentleri şekillendirdiğini görürüz. Bu bağlamda kenti organize eden iki önemli eleman mahalleler ve kamusal alanlardır (Oktay, 2006).

Hızlı kentleşme ile mahallelerin tanımlanabilir olma özelliği kaybolmakta, binalar birbirlerini ve kent bütünü nasıl etkileyeceği düşünülmeden tasarlanmaktadır. Yapılar arasında tanımsız, kullanışsız yaşanamayan boşluklar oluşmaktadır. Kenti deneyimlemenin bir yolu da farklı işlevlerle çeşitlendirilmiş, yollar, meydanlar, parklar, yarı-özel alanlar yani kamusal mekânlardır. Kamusal alan; kültürel boyutun kent içinde tüm kesimlere (yerli halk ve konuk açısından) görünür kılındığı ve böylelikle kent kimliğine yansıdığı yerdir. Kamusal alanın iki farklı boyutu vardır. Bunlar kamusal yaşam ve toplumsal iletişimi sağlayan fiziksel boyut ve burada gerçekleşen olayların oluşturduğu sosyal boyuttur. Bu mekanlar tüm sosyal, kültürel, ticari, dini, sportif, eğitimsel, vb. beşeri etkinliklerin gerçekleştiği çok boyutlu mekanlardır. Çoban 2012'e göre Kamusal alanlar, toplumun kullanımına açık olan, toplumla birlikte yaşamın gerektirdiği aktivitelerin görüldüğü yerlerdir. Demir (1998)'e göre kent ile kentli arasındaki ilişkinin güçlenmesi ve yaşayan kentler yaratmak için kentsel mekanlarda yer seçiminin doğru ve mekanın kentlinin günümüzdeki ve gelecekteki beklentilere cevap verecek şekilde tasarlanması ile gerçekleşebilir. Kent yaşantısının oluşabilmesi ve kentlinin kenti sahiplenme bilincinin yaratılması bu mekanların kullanılabilirliği ve bu mekanların kentlinin ihtiyaçlarına cevap verebilirliği ile doğru orantılı gerçekleşmektedir (Demir, 1998). seçilmiş kentsel açık mekanlar meydanlar, cadde ve sokaklıklardan, bunların çevreleyen binaların içlerine kadar uzanan çerçevesi kentin önemli bileşenidir. Kentsel mekânlar kentin geçmişle bağ kurulması kimlik, yer, aidiyet olgusunu güçlendirecektir (Oktay, 2008).

Belleğimizde oluşan imge, öncelikle bir nesnenin tanımlanmasını, böylelikle diğer şeylerden ayrılmasını ve bir varlık olarak kabul edilmesini gerektirir. Belleğimizdeki imge varlığın kimliğini ortaya koyar, kimlik tekliğini, tekilliğini ifade etmektedir. Kente yaşayanlar, kent ile ilişki içindedirler ve bu ilişkiye ilişkin imge, hatıra ve anlamlar birikmektedir (Gür, 2009).

Gür (2009); 'Doğanın bir nesnesi kültürün bir öznesi' olarak gördüğü kent söylemini, akılda kalan, algılanabilen kadarı ile şekiller, renkler, vistalar, doğa ve mimarinin dengesi, sesler, tatlar, dokunsal deneyimler, özgürlük, güven duyguları ile tanımlamaktadır.

Kent imgesinin içeriğini kentin fiziksel unsurlarından yola çıkarak inceleyebilmekteyiz. Yollar, bölgeler, sınır/kenarlar, düğüm noktaları ve işaret öğeleri kentlerin en önemli fiziksel unsurlarıdır (Lynch, 1960).

Bölgeler; iki boyutlu alanlar olarak algılanır ve kentin orta ve/veya küçük ölçekli bölümlerini oluştururlar. Kentte yaşayanlar, psikolojik olarak bu alanların içine girdiğinde hissederler ve bu alanlar bazı ortak belirleyici karakterleri ile tanımlanabilirler. Düğüm noktaları, kentte yaşayanların kente girdiği stratejik noktalardır. Bir noktadan diğerine yol alırken kullanılan yoğun odak noktalarıdır. Kesintilere neden olan kavşaklar da düğüm noktalarıdır ve kentin bir bölümünden diğerine geçiş noktalarını oluştururlar (Lynch, 1960).

Kentsel mekânların kent kimliği oluşumundaki etkilerinin Düzce Konuralp beldesinde incelendiği bu çalışmada mekân ile kimlik arasındaki ilişki irdelenmiştir. Konuralp beldesinin

4 mahallesi, bölgeler, düğüm noktaları, yollar açısından ve bu bölgelerin imar plan kararları ile oluşan, zemine yansıyan ve o bölgenin karakteristiğini oluşturan yapısal öğeleri irdelenmiştir.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın ana materyalini, Düzce İl'i Merkez İlçesi, Konuralp Beldesi, Terzialiler, Çiftçınarlar, Şehit Murat Demir ve Orhangazi Mahalleleri oluşturmaktadır. Araştırmada, 1,2 ve 3. Sit alanlarının yer aldığı Terzialiler, Çiftçınarlar, Şehit Murat Demir ve Orhangazi Mahalleleri görsel analiz metodu ile sokak ve mahalle dokusu, yapılaşma kriterleri incelenmiştir. Bunun yanı sıra alan ile ilgili olarak yapılmış araştırma, imar planı ve raporları, ilgili belge ve literatür verisi ile alana ilişkin harita, plan ve görsel malzeme, İmar mevzuatı ve diğer hukuksal mevzuata göre yapılmış tanımlar ve konulan standartlar, materyal olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde kullanılan yöntem üç aşamalıdır. Bu çalışmada ilk olarak konu ile ilgili literatür verilerinin ve çalışma alanına ait sörvey verilerinin elde edilmesi, ikinci aşamasında elde edilen literatürel ve alansal verilerin değerlendirilmesi, fiziksel ve görsel analiz yapılması, verilerin sentezlenerek değerlendirilmesi ve son aşamada ise alandan elde edilen mevcut verilerin kendi içerisinde ve yayımlanmış çalışmalarda elde edilen veriler ile tartışılarak sonuç ve önerilerin geliştirilmesi aşamalarını içermektedir.

Bulgular

Konuralp Beldesinde Dönemler arası Mekânsal Kimlik Değişimi

Konuralp kasabasının antik ismi Melen kenarındaki Prusias anlamında olan Prusias Ad Hypium'dur. Batı Karadeniz' in ayakta kalan tek antik kenti olan beldenin bilinen tarihi Helenistik Döneme kadar uzanır. Antik Prusias ad Hypium kenti Düzce İl'inin 8 km kuzeyinde, Konuralp/Üskübü Beldesi'nin sınırları içinde yer almaktadır. Antik Bithynia bölgesinde yer alan dört yanı sıradağlarla çevrili bir ovanın kuzeyinde, antik adı Hypios olan sıra dağlardan oluşan küçük bir tepenin güney yamacında kurulmuştur (Zeyrek, 2005).

Selçuklu Devleti döneminde Düzce ve etrafında bulunan yerleşim yerleri Doğu Roma İmparatorluğunun egemenliği altındadır. Sultan Osman'ın komutanlardan Konur Alp tarafından Düzce Ovası ve çevresi 1317/1318 yıllarında tekrar Türkler' in hâkimiyeti altına alınmıştır. Bu fetihlerden sonra Üskübü (Eskibağ, Eskiba) adını almış, Düzce Ovası ise Konur Alp'in gösterdiği kahramanlıklardan dolayı 'Konrapa' ve 'Konur Alp' ili olarak adlandırılmıştır (Özlü, 2009).

Konuralp beldesi Düzce Ovasına hâkim bir tepeye yerleşmiş, tarım arazileri ovada yer almaktadır. Ameling (1985), Prusias ad Hypium kentinin ovanın en önemli yerinde, kuzeyde yer alan bir tepede konumlandığını, ovada sisin olmadığı tek yerin bu tepe olduğunu ve akropolisin ovayı kontrol edebildiğini yazmaktadır. Ağaç denizi olarak adlandırılan bu bölgede, hayvancılık için yeterli yer olduğunu belirterek, üzüm ve tahıl yetiştirilerek, şarapçılık yapıldığını belirtmektedir.

Şekil 1. Düzce İl'i ve Konuralp Beldesinin Haritadaki Konumu

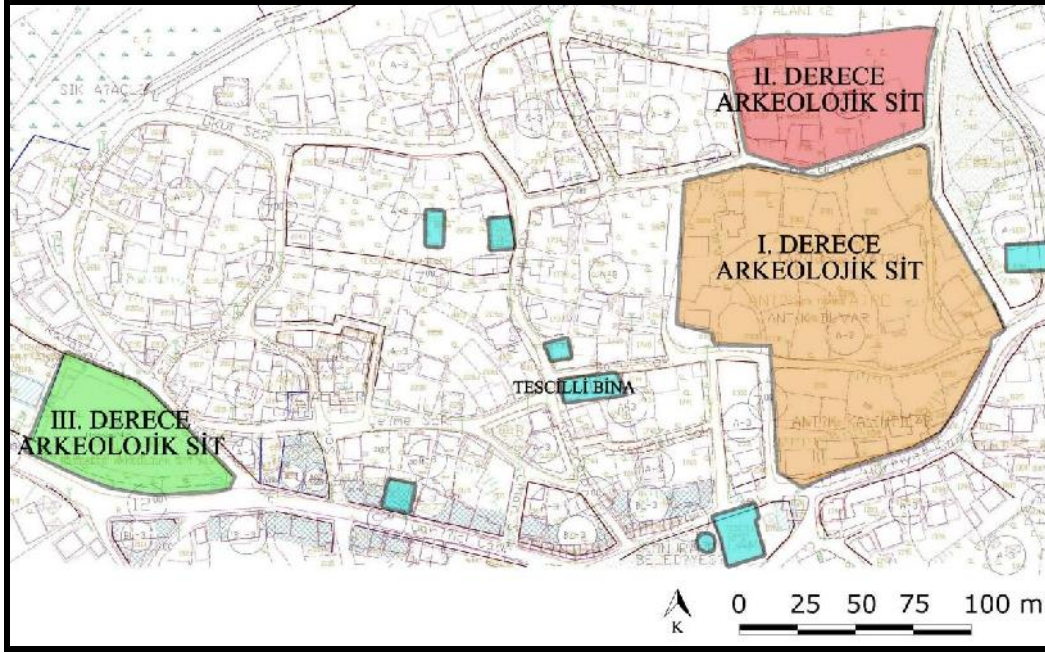
Belde, engebeli bir araziye sahip, merkezi kısımda rakım 250 metredir. Beldede halen tarımla uğraşılmaktadır. Mısır, fındık ve büyük oranda pirinç ekimi Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri yapılmaktadır. Kasaba Pirinci diye bilinen pirinç, Osmanlı Saray Sofralarının baş tacı olmuştur. Belde de hayvancılıkla da uğraşılmaktadır. Bölgede tarım ve hayvancılığın yanı sıra büyük çapta sanayi kuruluşları da bulunmaktadır.

Merkez ilçede bulunan 149 adet sanayii kuruluşundan 12 âdeti Konuralp beldesinde bulunmaktadır (Anonim, 2011). Sanayii kuruluşları, genellikle Akçakoca yolunun güneyinde Ova' ya doğru konumlanmışlardır. Kentin topografik özellikleri ve benzer antik kentlerin plan özelliklerine göre bir yamaç (akropol), birde aşağı şehirden oluştuğu düşünülmektedir (Özlu, 2009). Kentin Nekropol (ölüler kenti) alanı da Tepecik mevkiindedir (Anon, 2013). Konuralp Beldesi 2012 yılı nüfusu 5.957 kişidir.

Üskübü' de antik tiyatro merkezli, Akçakoca yolundan girilen Hamam Sokak'taki antik kent surları ve kuzeyde kenti sınırlayan Kemer Kasım köyünden gelen Roma dönemine ait sukemerlerinin çevrelediği bir alanda 1900 lü yılların başına kadar tarihlenen sivil mimari örneklerinin bulunduğu tarihi bir çekirdek bulunmaktadır. Bugünün Üskübü'sü, Hellenistik döneme kadar uzanan antik kentin üzerinde yaşamaya devam etmektedir. Bu bölgede, şekil 2 de görüldüğü üzere, Kocaeli Koruma Kurulu Kararları ile I., II., ve III. derece arkeolojik sit alanları ve tescilli yapılmış sivil mimari örnekleri bulunmaktadır. Konuralp Müzesi tarafından, Koruma Kurulu'na yapılacak olan yeni tescil önerileri de hazırlanmaktadır (Anonim, 2013).

Arkeolojik sit alanlarının önemli bir kısmının bulunduğu Terzialiler ve Çiftepınarlar Mahallesi, cami ve antik tiyatro etrafında bütünleşmiş, insan ölçeğinde, arazinin doğal eğimi ile uyumlu, çıkmaz sokaklı, yaya trafiğine göre organik olarak biçimlenmiş sokakları ile tarihi çekirdeği oluşturmaktadır. Belediyenin Bizans dönemi hamam yapısının üstüne yaptırdığı sosyal tesis, cami ve çarşı bir meydan olarak bir düğüm noktası oluşturmaktadır.

Terzialiler ve Çifte pınarlar Mahallesi, Hürriyet caddesi, Konuralp caddesi olmak üzere iki ana cadde sınırlandırmaktadır. Mahallede 8 sokak; Kaleler, Topcuoğlu, Başol, Küçük, Sevinak, Atlı kapı, Yeşilyurt, Okul sokakları ve iki tane çıkmaz sokak bulunmaktadır. Mahallenin cadde ve sokaklarının isimlerinin olduğu, bu isimlerin bir kısmının geçmişten bu güne o bölgede yaşayan ailelerin adlarını ya da 'Atlıkapı' gibi geçmişten gelen tarihi referansları işaret ettiği görülmektedir.

Şekil 2. Terzialiler ve Çiftepınarlar Mahallesi Arkeolojik Sit Alanı

Bölge’de görülen geleneksel-yöresel yapı kültürü ahşap karkas (arası tuğla dolgu) sistemdir. Kolon ve kirişlerden oluşan bir iskelet yapının taşıyıcı sistemini oluşturmaktadır. Geleneksel yöre konutlarında kullanılan ahşap karkas iskelet sistemi taş temel duvarlar üzerine inşa edilmektedir. Bu ahşap karkas iskelet sistemin arası tas, kerpiç ya da tuğla ile doldurulmaktadır. Genel anlamda bu sistemin adı hımıştır. Bu duvarlar daha sonra sıvanarak sistem tamamlanmaktadır. Bir kısım evlerde duvar sıvanmadan da bırakılmıştır. Böylece olabildiğince hafif bir strüktür elde edilmektedir. Genelde 1 ya da 2 katlı, nadiren 3 katlı olarak tasarlanan Konuralp geleneksel konutunun zemin katı daha çok ahır, samanlık, servis birimleri, mutfak gibi kullanımlara ayrılırken konutun asıl yaşam katı daima birinci kat olmuştur. Üst örtüsü de eğimli ahşap sistem olan çatılar kaplaması olarak genelde Marsilya kiremidi, nadiren ise alaturka kiremit kullanılmıştır (Erdoğan, 2004).

Üskübü’deki tarihi konut dokusunu çoğunlukla, kireç harçla bağlanan tuğla dolgulu ahşap, karkas evler oluşturmaktadır. 1967 yılına kadar kentte ahşap ya da tuğla-ahşap yapı sisteminin çoğunlukla kullanıldığı kiremit beşik çatılı ve 1-3 katlı yapılar yoğunlukta, günümüzde çok katlı betonarme yapılara hızlı geçiş olmuştur (Anonim, 2001).

Kat yükseklikleri az olduğundan, ahşap çatılarda kullanılan kiremit renk ve çatılar form olarak mahalle dokusunda önemli bir görsellik oluşturmaktadır. Evlerin bahçe içinde yerleşimi, bahçenin eğer varsa çıkmaz sokağa kapısının açılışı, çıkmaz sokağın ortak bir kullanımı olması farklı bir kademelenme getirmektedir. Sokak, çıkmaz sokak ve bahçe bir örüntü oluşturmaktadır. Mahalle sakinlerini genel olarak Konuralp’in yerli halkı oluşturmaktadır.

Ş. Murat Demir Mahallesi, özellikle konut dokusunun yoğun olduğu Bağlık Mevkii 1980 yıllarından sonra yeni parselasyonlar yapılarak, yapılaşmaya açılmıştır. 2000 yıllarına kadar yoğun bir yapılaşmanın olmadığı fakat 1999 depremlerinden sonra zemininin sağlam olması, Merkezden kaçan kişiler için tercih sebebi olmuştur. 1996 yılında Üskübü’de bulunan eski Göğüs Hastanesinde hizmet vermeye başlayan Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi de, Beldeye bir çekim yaratmıştır. Dolayısıyla mahallede çoğunlukla Düzce’den, Üniversite veya İl’de üretim yapan fabrikaların İdari kadroları yerleşmek için tercih yapmaktadırlar. Standard profil fabrikasının üretim binaları mahalle sınırları içinde yer almaktadır. Bölge, sosyo-ekonomik yönden orta ve üstü gelir yapısına sahip bir nüfusu barındırmaktadır.

Tarihi çekirdek dışında ilk yerleşmeye açılan yer Ş. Murat Demir mahallesinin Bağlık Mevkii olarak bilinen geçmişte üzüm bağlarının bulunduğu alandır. Bu bölgede yerleşim dokusu ızgara sistemine göredir. 1980 yılından önce parselasyon yapılmış daha sonra 1985 yılında planlama alanına dâhil edilmiştir (Anonim, 2013). Bu bölge, planlama disiplini göz ardı edilerek sadece toprak bölme amacı ile yapıldığından daha sonra imar planının yapılması ile arazi topoğrafyasına uygun olmayan dik açı ile birbirini kesen yüksek eğimli yollar oluşmuştur. Bahçeli düzende apartman, müstakil bahçeli evler tarzında bir konut dokusu bulunmaktadır. Şehit Murat Demir mahallesinde kısmen, yığma, alt kat yığma üst katı ahşap veya betonarme yapılar görülmektedir.

Bölge, birbirini dik kesen sokaklardan oluşmaktadır. Fakat %30 lara varan eğimli bir arazide bu planı uygulamak güç olmuştur. Bazı yerlerde eğim nedeniyle sokaklar birleşmemiştir. Sokaklar 8-10 metre genişliğindedir, sokak isimleri sayısal olarak verilmiştir. Son yıllarda Mahallenin belli kısımlarında yapılan plan tadilatları ile Taban Alanı Katsayıları ve Emsal değerleri değiştirilerek var olan kentsel dokuya uymayan yoğunluklar verilmiştir. Bunun sonucunda aynı bölgede birbirinden tamamen farklı konut dokuları ortaya çıkmıştır, bu farklılıkların mekâna yansması sonucunda, 2 katlı bahçeli evler ile 5 katlı apartmanlar yan yana görülebilmektedir.

Konuralp ile Üniversite Yerleşkesini birbirine bağlayan Orhangazi Mahallesi, 2004 yılında beldenin mücavir alanına girmiş, 2008 yılında da mahalle olmuştur. Üniversite yerleşkesi de bu mahallede yer almaktadır. Beldenin mücavir alanında olduğu dönemde, az yoğunluklu tek veya iki katlı konutlardan oluşan kırsal bir yerleşim alanıdır. Bu bölge, sulanabilir tarımsal toprak niteliğinde olup yer yer fındıklıklar mevcuttur. Alanın kuzeyinden sulama kanalları geçmektedir.

Konuralp Beldesinin üçüncü dönem gelişimi diyebileceğimiz ‘modern’ çok katlı apartmanlaşma dönemi 2009 yılından itibaren başlamıştır. Üniversitenin 2006 yılında kurulması, Yerleşkenin hızlı yapılaşması ve öğrenci, öğretim üyesi, memur sayısındaki artış, Konuralp’te konut baskısı oluşturmuştur. Konuralp Belediye Meclisinin kat artış kararları ile plan tadilatları gerçekleşmiştir. Bütüncül bir planlama anlayışı ile plan revizyonu yapılmayıp parça parça yapılan değişikliklerle sosyal donatı alanları artırılmadan kat artışı ile yoğunluklar artırılmıştır. Düzce Merkezde deprem sonrası 3 kat ile sınırlı olan imar planları nedeniyle çok katlı yapı yapılamazken, Konuralp’ de 4-5 kat imar izni verilmesi yap-sat tarzı yapılaşmanın önünü açmıştır.

Bu mahalle de gridal-ızgara plan şemasına sahiptir. Fakat yollar diğer iki mahalleye göre daha geniştir ve yollara cephe alan 4-5 katlı apartman tipi yapılaşma düzeni vardır. Plan tadilatları ile artırılan yoğunluklar ve farklı parsel içi çekme mesafeleri nedeniyle var olan konut dokusuna uymayan, hem kütleli hem yükseklik olarak aykırı görüntüler şekil 3 te görüldüğü gibi ortaya çıkmıştır. Bu tadilatlar, sürekliliği olmayan yollar, tanımsız ve kurallara uygun olmayan kavşakların oluşmasına neden olmaktadır.

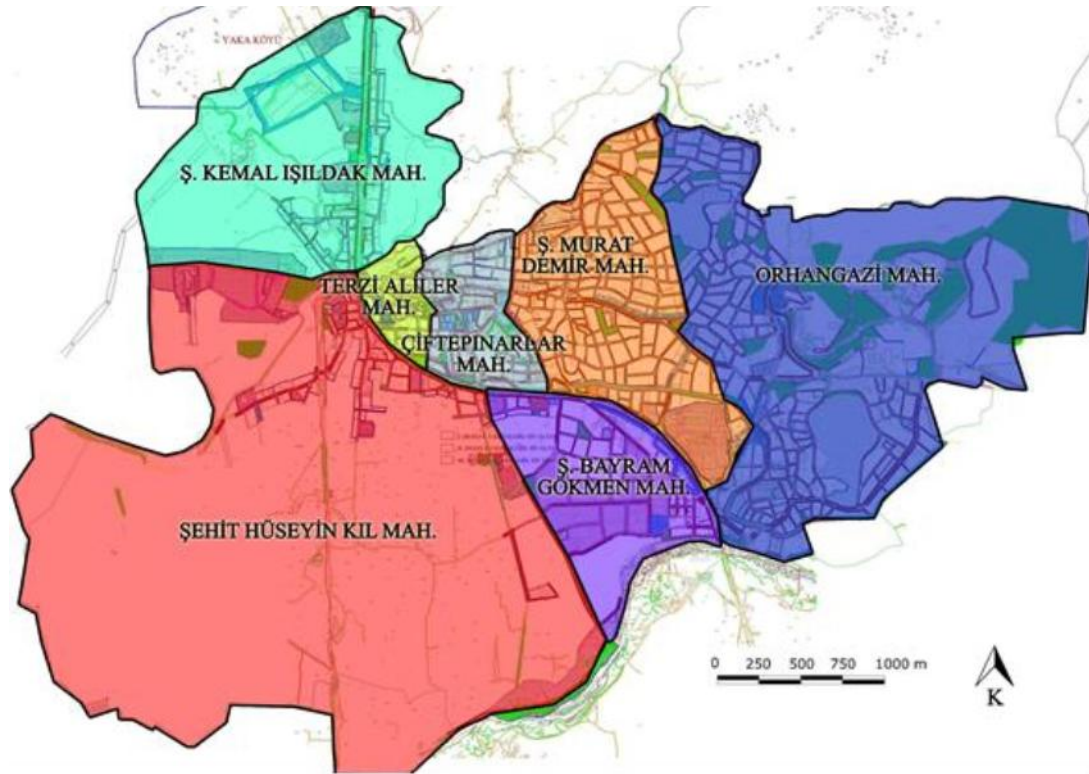

Şekil 3. İmar Planındaki Emsal Artışın Mekâna Yansması

Bu bölgede konut dokusu belirlenmiş olan çekme mesafelerine göre yola cepheli olacak şekilde konumlanmıştır, sokaklar genişlikleri 10-12 metre olup, sokaklar sayısal olarak isimlendirilmişlerdir.

İncelenen 4 bölgenin yollarını irdelediğimizde, Terzialiler ve Çiftepınarlar mahallelerinde yolların insan ölçeğinde, arazinin doğal eğimine uygun, meydan, sokak, çıkmaz sokak, bahçe ve ev şeklinde bir örüntü oluşturduğu görülmektedir. Sokakların yaşamın bir parçası ve bahçenin uzantısı şeklinde yaz aylarında fındık serilerek kurutulması gibi kullanıldığı gözlemlenmektedir. Sokakların camii, hamam yapısı, dükkânların oluşturduğu meydana sonlandığı görülmektedir. Son dönemlerde oluşan mahallelerden Murat Demir bölgesinde, cadde, sokak, bahçe ve ev örüntüsü tarihi dokuda olduğu gibi gözlemlenmektedir (Ünlü, 1998). Fakat cadde ve sokak dokusu değişmiştir. Bu bölgede sokaklar daha çok araç trafiğine göre düzenlenmiştir. Sosyal amaçlı kullanımı olası değildir. Sokakların kavuştuğu noktalarda bir düğüm noktası veya bir meydan olgusu bulunmamaktadır. Düğüm noktaları araç trafiğini yönlendirecek şekilde tasarlanmıştır. Bölgede yoğun bir konut dokusu planlanmıştır, bu bölgeye sosyal mekân anlamında hizmet verecek Gölçübaşı camii bahçesinden başka planlanmış kamusal alan bulunmamaktadır. Orhangazi mahallesinde ise cadde, konut veya cadde, sokak, konut şeklinde bir örüntü mevcuttur. Ana cadde olarak planlanan 20 metre kesitli Kocameşe yolunun sürekliliği bulunmamaktadır. Bu üç bölgeyi birbirine bağlayan sürekliliği olan bir cadde mevcut değildir

Örnek Alan Seçimleri

Şekil 4. Konuralp Beldesinde Mahallelerin Konumu

Konuralp beldesi 7 mahalleden oluşmaktadır. Bu mahallelerden araştırma alanı olarak seçilen Terzialiler ve Çiftepınarlar Mahallesi 1900'li yılların tarihi dokusuna sahiptir, genellikle yerel halk oturmaktadır. Şehit Murat Demir mahallesinde, İl' deki nüfus artışı, kentsel büyüme ve depremler nedeniyle yoğunlaşmaya başlayan 1980'ler sonrası konut dokusu bulunmaktadır. 2000 yıllarına kadar yoğun bir yapılaşmanın olmadığı fakat 1999 depremlerinden sonra zemininin sağlam olması, merkezden kaçan kişiler için tercih sebebi olmuştur. 1996 yılında Üskübü'de bulunan eski Göğüs Hastanesinde hizmet vermeye

başlayan Abant İzzet Baysal Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi de, Beldeye bir çekim yaratmıştır. Genellikle Düzce merkez ve farklı illerden gelen memur, öğretim üyesi veya sanayi kuruluşlarında çalışan orta ve üstü gelir düzeyine sahip kişiler yaşamaktadır. Şekil 4 te görülen bu üç mahalle tarihsel süreç içinde farklı planlama kararları ile üretilen farklı yapılaşma desenleri ile mekâna yansıyan kimlik bileşenlerine sahiptirler.

Orhangazi Mahallesi mahallesinde ise Üniversitenin gelişimine paralel olarak 2004 yılında mücavir alanken Konuralp Belediye sınırlarına katılarak yapılaşmaya açılan (Anon,2013) son yılların modern yapılaşma desenine sahiptir. Orhangazi Mahallesi, 2004 yılında Yörükler köyünün Belediye mücavir alanına girmesinden sonra oluşmuştur. Üniversite Yerleşkesi bu mahalle sınırları içindedir. Konuralp Beldesinin üçüncü dönem gelişimi diyebileceğimiz ‘modern’ çok katlı apartmanlaşma dönemi 2009 yılından itibaren başlamıştır. Üniversitenin 2006 yılında kurulması, Yerleşkenin hızlı yapılaşması ve öğrenci, öğretim üyesi, memur sayısındaki artış, Konuralp’te konut baskısı oluşturmuştur. Genellikle akademisyen ve öğrencilere yönelik stüdyo tipi konutlardan oluşan bir yapılaşma söz konusudur.

Görsel Analiz Bulguları

Arazi çalışmaları, planlar ve çekilen fotoğrafların değerlendirilmesi sonucunda Çizelge 1 ve 2 de görülen görsel analiz değerlendirme tablosu elde edilmiştir.

Çizelge 1. Yollar ve sokaklar Görsel Analiz Değerlendirmesi

Yollar-Sokaklar	Terzialiler+Çiftepınarlar Mah.	Ş.Murat Demir Mah	Orhangazi Mah
Genişlik Otoparklar	Yollara kimliğini veren öğeler bahçe duvarları, yeşil doku dolayısı ile mülkiyet dokusudur. 7-8 metre. Otopark alanı mevcut değildir. (Kullanıcının bahçe içinde çözülmüştür).	Yollara kimliğini veren bahçe duvarları, ağaçlarla oluşmuş yeşil doku ve mülkiyet dokusudur. 8-12 metre. Otopark alanı mevcut değildir. Yol kenarlarına park edilmektedir.	Yollara kimliği, yola cephe veren yapılar belirlemekte, genellikle ayırık nizam, yüksek katlı 10-20 metre. Otopark alanı mevcut değildir. Yol kenarlarına park edilmektedir
Sokak Adları	Atlı kapı, Topcuoğlu vb.	sayısal	sayısal
Çıkmaz Sokak	Var	Yok	yok
İşaret Öğeleri	Antik tiyatro, su kemerleri, surlar	Farklı mimari tarzlarda villalar	Üniversite hastanesi, fakülte binaları

	Terzialiler Ve Çiftepinarlar Mahallesi	Ş.Murat Demir Mahallesi	Orhangazi Mahallesi
Yollar			
Bölgeler			
İmgesel Elemanlar			
	Antik tiyatro, Sivil Mimari Örnekleri	Farklı Mimari Formlarda Villalar	Üniversite Hastanesi, Fakülte Binaları

Şekil 5. Mahallelerin yollar, bölgeler ve imgesel elemanlar bakımından durumu

Çizelge 2. Bölgeler Görsel Analiz Değerlendirmesi

Bölgeler	Terzialiler+Çiftepinarlar Mah.	Ş.Murat Demir Mah	Orhangazi Mah
Yerleşim Doku	Mahalle dokusu-Yollar arazi eğimi ile uyumlu, dar organik karakterdedir.	Mahallenin ana aksları gridal olup, bina dizilimleri bu grid yapıya uygun olarak konumlanmıştır.	Kısmen gridal bir sistem vardır. Yapıların konumlanması gridal görünüm vermektedir.
Yoğunluk	sabit 0.30 TAKS	değişken 0.30/0.35/0.60 TAKS	Emsal 2.20, 0.60 TAKS
Kat Yüksekliği	2-3 kat	2-5 kat	4-5 Kkat
Kentsel Doluluk/Boşluk	Mahalle ve yol organik bir doku özelliği göstermesi açık alanlara da yansımakta, organik bir yeşil doku gözlemlenmekte, Açık alanlar genellikle yapılar arası boşluklar ve kişilerin kendi mülkiyetindeki bahçelerdir.	Genellikle evlerin bahçelerinden oluşan açık alan sistemi vardır. Pasif yeşil durumundaki boş parseller mahallenin açık alanlarını oluşturmaktadır.	Yapı parsellerindeki yapı yaklaşma mesafeleri, henüz yapılaşmamış parsellerde fındıklıklar mevcuttur, açık alanları oluşturmaktadır.
Sit Alanları	Antik tiyatro, surlar, atlı kapı, su kemerleri bulunmaktadır. Tescilli sivil mimari örnekleri vardır.	Kısmen 3. Derece sit alanında kalmaktadır.	Yörükler tepesinde Nekropol alanı bulunmaktadır.
Mimari Yapı Özellikleri	Ahşap karkas arası tuğla veya kerpiç dolgu	Kısmen zemin betonarme üstü ahşap ve betonarme	Betonarme karkas

Tartışma ve Sonuç

Kent kimliği mekânın bir bütün olarak algılanması ile oluşan ‘Yer’in fark edilebilir özellikleridir ve Yer’in deneyimlenmesi ile ilişkilidir. Konuralp beldesinin ‘yer’ olarak var olan kimliğini ortaya çıkarmak ve geliştirilmesine katkı sağlamak amacı ile yapılan bu çalışma, görsel analiz sonuçlarından anlaşılacağı üzere, farklı mekânsal gelişim süreçlerine sahip, farklı planlama kararları ile üretilmiş ve üretilmeye devam eden üç farklı yapılanma deseni, dolayısıyla üç farklı mekânsal kimlik ortaya çıkmaktadır. Tarihi kent merkezi ve çevresini içine alan Çiftepınarlar bölgesi, doğa ile iç içe olan Ş. Murat Demir Mahallesi Bağlık mevki ve her Türk kentinin yaşadığı modernleşme ve hızlı kentleşme ile şekillenmekte olan Orhangazi bölgesi. Yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgular ışığında mekânsal kimliğin geliştirilmesi anlamında öneriler geliştirilmiştir.

Doğa ile ilişkinin kurulması, yapay çevrenin doğa ile bütünleştirilmesi yaklaşımı planlama ilkesi olarak ele alındığı takdirde mekânsal kalite ve yaşanabilir bir çevre elde edilecektir.

Yeni planlama kararları alınırken, arazi topoğrafyası, iklim, doğal çevre, komşuluk birimlerinin ‘yer bağlamında’ öne çıkması, ele alınması, geçmişten gelen kimlik referanslarının da kullanılmasını sağlayacaktır. Böyle bir yerleşim dokusunu kullanıcıların sahiplenmeleri ve aidiyet hissetmelerine neden olacaktır. Mimaride ‘bağlam’ genellikle mimarinin içine yerleştiği çevre anlamında kullanılır. Kentsel alanların da mimari bağlamı etkileyecek fiziksel tarihi vardır. Arazi üzerindeki önceki yapılardan kalan izlerin oluşturduğu belleğin yanı sıra, çevre yapıların özelliği, malzemeleri, yükseklikleri, biçimleri kullanılan detay tipleri gibi fiziksel özellikleri de mevcut verilerdir. Bağlamsal yaklaşımlarda arazinin verili parametrelerine saygı gösterilir.

Planlama, bütüncül olarak ele alınmalıdır, parçacı kararlarla tadilat ve yeni plan kararları getirilmemelidir. Plan tadilatlarının kamusal mekânların düzenlenmesi, ulaşım arterlerinin estetik, fonksiyonel bir şekilde tasarlanmasını kapsayacak şekilde ele alınması gereklidir. Aksi takdirde sadece rant yaratmaya yönelik kararlar olacaktır.

Yapıların görselliği, yapı renklerinin uyumu, mimaride çeşitlilik mekânsal kimliğin gelişimi açısından önemlidir. Yapılarda tek tip, sürekli tekrarlar monotonluğu artırarak görsel kaliteyi düşürecektir.

Belediyelerin kendilerine verilmiş gerektiğinde bina cephelerine müdahale edecek kadar geniş yetkileri bulunmaktadır. Gerek kent toprağının planlaması aşamasında gerekse bina cephe karakteristiğine müdahale edebilmektedirler. Bu yetkileri yetkin kurullar oluşturarak kullanabilirler.

Bütün bu önerilerin, mekânsal kent kimliğine katkı sağlayacak, koruyarak, geliştirebileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Anonim, 2013. Konuralp hakkındaki doküman, Konuralp Müze Müdürlüğü- Düzce.
Anonim, 2011. Düzce Belediyesi İmar Planı.
Anonim, 2013. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Konuralp Arazi Çalışmaları.
Ameling, Ed. W. 1985. Die Inschriften von Prusias ad Hypium.. Habelt, Bonn.
Demir, Z 1998. Search for an Identity: a Case Study of Centre City Baton Rouge, Yüksek Lisans Tezi, Louisiana Eyalet Üniversitesi, ABD.
Erdoğan, E ve Yazgan, M. 2004. Düzce Kenti Deprem Sonrası Kentsel Yenileme Araştırmaları. Ankara Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu.
Gür, Ş. Ö 2009. Dönüşen topraklarda kent kimliği. Dosya, TMMOB Yayın, 10/1 35-43, Ankara.
Kuban, D 1990. Mimarlık Kavramları, Yem Yayın, İstanbul.

- Lang, J 1987. *Creating Architectural Theory, The Role of Behavioral Sciences in Enviromental Design*, Van Nostrand Reinhold, New York, pp 86-110.
- Lewicka, M 2008. Place attachment, place identity, and place memory: Restoring the forgotten city past, *Journal of Environmental Psychology* 28(2008)209-231.
- Lynch, K 1960. *The Image of the City*, Cambridge Massachussettes, MIT Press. Norberg
- Schulz, C 1976. The phenomenon of place, *Architecture Association Quarterly*, 8 (4)
- Oktay, D 2006. How can urban context maintain urban identity and sustainability? <http://webjournal.unior.it/Dati/18/53/1.%20Oktay,%20Kyrenia.pdf> erişim 02/01/2014
- Oktay, D 2002. The quest for urban identity in the changing context of the city, *Northern Cyprus, Cities*, Vol.19, No 4, pp.261-271.
- Ünlü, A 1998. *Çevresel Tasarımda İlk Kavramlar*. İTÜ, Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Özlu, Z 2009. *Batı Karadeniz’de Antik Bir Osmanlı Kenti Prusias Ad Hypium*, İstanbul.
- Cosgrove, D 2008. Place, Landscape, and the Dialectics of Cultural Geography *The Canadian Geographer* Volume22, Issue 1, Pages 66-72.
- Topçu, D 2011. *Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma: Konya Örneği*. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* cilt 8, sayı 2.
- Tölle, A 2010. *Urban Identity Policies in Berlin: From Critical Reconstruction to Reconstructing the Wall*.
- Zeyrek, T ve Çelik, G. 2005. *Prusias Ad Hypium (Kieros)*, Ege Yayınları, İstanbul.